

ԳՐԱԴՈՍԵԿԱՆ**A CATALOGUE
OF ARMENIAN MANUSCRIPTS**

By Sirarpie Der Nersessian

Dublin, 1958

Հայերէն ձեռագիրներու ցուցակագրութեան և ուսումնասիրութեան նուիրուած գործերու շարքին վրայ արժէքաւոր յաւելում մը արձանագրուեցաւ Պրոֆ. Սիրարփի Տէր Ներսէսեանի պատրաստած զոյգ հատորներով, որոնց առաջինը կը ներկայացնէ Chester Beatty Մատենադարանի հայերէն աւելի քան 60 ձեռագիրներու ցուցակագրութիւնը. իսկ երկրորդը նոյն ձեռագիրներէն առնուած նկարներու նմուշներ, զետեղուած 67 թերթերու վրայ, մաքուր տպագրութեամբ:

Օր. Տէր Ներսէսեան սոյն Ցուցակը և Ներածութիւնը աւարտած է 1951ի մամուրը: Ապա միեւնոյն արեւելքի մէջ իր անցուցած տարեկոր ժամանակի ընթացքին քաջած նորանոր տեղեկութիւններով աւելի ևս հարստացուցած է իր երկասիրութիւնը:

Գիրքին Ներածութիւնը, էջ xlx-xliv, (454-5): Ի հաւատոյ Ճառէն Մովսէսի Քերթաւզահաւրն. «Մարդկայինն աստուածային, և որ յերկրէ՞» յերկնից եկեալ...» (455-6): Թէոփիլոս Աղեքսանդրու (459): Ի հաւատոյ Քիլիսիոյ Ստեփանոսի Սիւնեաց Եպս.ի, Պատասխանի Աստիողաց Պատրիարքին (էջ 460-462. — Հմմտ. Գիրք Քիլիսց, 331): Մանուէլի Եպս.ի վասն տաւնի Ուլին. «Ի ձեռն Կոստանդիանոսի մեծի հաստատեցաւ...» (463. — Հմմտ. Տաշեան, Ցուցակ, էջ 768ա): Ի հարցաքննութենէ Աստիող. «Ասէ Խաչակ առ Վրէժ Վարդապետն իւր...» (467-470. — Հմմտ. Տաշեան, Ցուցակ, էջ 722բ):

Վերոյիշեալ գրողներէն ոմանք ուրիշ տեղ չեն յիշուած ցարդ և շահեկան են մեծապէս:

Ն. ԵՊՍ. ՄՈՎԱԿԱՆ

հայկական մանրանկարչութեան վրայ ընդհանուր տեսութիւն մըն է, ուր ցոյց կը տրուին յատկանշական գիծերը տարբեր զգորցներու, և անոնց աւելցութիւնները իրարու հետ: Հայ մանրանկարչական արուեստը ունի իր սեփական նկարագիրը, շնորհիւ այն իրողութեան որ հայ արուեստագէտները պարզ ընդօրինակողներ չեն եղած, այլ կրցած են օտար արուեստներու տարբեր և նոյնիսկ հակամարտ հոսանքները խառնել իրարու ճարտարօրէն և ծնունդ տալ ինքնուրոյն ստեղծագործութեանց, մասնաւորապէս այն դարերուն երբ Հայերը ունէին տնտեսական և քաղաքական ինքնիշխանութիւն:

Ձեռագիրներու նկարագրութիւնները տրուած են մանրամասնօրէն, հանդիմանակաբար ընդարձակ բացատրութեամբ: Ապա յաւելուածաբար կցուած են ճոխ դիտողութիւններ՝ ձեռագրի Գրչին և նկարչին ոճին, կենսագրութեան և այլ աշխատութեանց մասին: Այս կերպով հատորը ըստացած է մասնագիտական ուսումնասիրութեան մը հանգամանքը (էջ 3-193):

Ցուցակագրուած ձեռագիրները ընդհանրապէս եկեղեցական գիրքեր են, այսինքն 3 Աստուածաշունչ, 34 Աւետարան, 1 Նոր Կտակարան, 2 Սաղմոսարան, 5 Ծարական, 4 Ծալոց, 4 Յայամաուրք, 1 Մաշտոց, 1 Տօնացոյց, զանազանք 5, և հատակադրք 7. ընդամենը 67 կտոր: Գալով անոնց հնութեան՝ կը բաժնուին ռապէս. ԺԲ. Դար 3, ԺԳ. Դար 3, ԺԴ. Դար 7, ԺԵ. Դար 8, ԺԶ. Դար 8, ԺԷ. Դար 33, ԺԸ. Դար 5: Նկատելի է որ այս Ցուցակին պարունակած ձեռագիրներուն կէտը Աւետարան է. միւս կողմէ դարձեալ կէտը կը պատկանի ԺԷ. Դարուն:

Յարգելի Հեղինակուհիին կողմէ օգտագործուած բազմաթիւ հունարէ մատենագրութիւնը — որ տրուած է հինգ մեծագիր և երկօրէն էջերով (195-199) — և համեմատուած մեծաթիւ ձեռագիրներու ցանկը (էջ 211-216) ի յայտ կը բերեն ոչ միայն իր լայնածաւալ հմտութիւնը, այլ նաև խղճամիտ և ծանր աշխատանքը, որով կարելի եղած է ի գլուխ հանել այս հոյակապ և պատուաբեր երկը:

ՆՈՐԱՅՐ ԵՊՍ.